

Uitbreiding doelgroepen vergt meer leren van elkaar

De buurtsportcoach is geen schaap met vijf poten

In de loop der jaren is niet alleen het aantal buurtsportcoaches geleidelijk uitgebreid, maar ook hun takenpakket. Aanvankelijk ging het erom de jeugd aan het sporten te krijgen, vervolgens ook om alle groepen met een bewegachterstand in beweging te brengen. De gezondheidswinst die de maatschappij zo kan boeken is groot, maar kunnen de buurtsportcoaches zo'n grote diversiteit aan uitdagingen ook aan? Hoe houden we hun vindingrijkheid en ondernemingszin op peil en voorkomen we dat ze vastlopen in de benadering van doelgroepen die elk hun eigen karakteristiek hebben? [JEROEN KUYPERS](#)

De combinatiefunctionaris was van meet af aan een professional die verschillende domeinen met elkaar verbond. Vijftien jaar geleden ging het om iemand die 'in dienst is van één werkgever en werkzaam in minimaal twee sectoren (onderwijs, sport of cultuur)'. De combinatiefunctionaris moest het sport- en culturaanbod op brede scholen vergroten, de werking van sportverenigingen versterken en kinderen en jongeren vertrouwd leren maken met sport en cultuur. Die taakstelling is gebleven maar in de loop der tijd uitgebreid. Naast de jeugd kwamen de ouderen, na de ouderen de jongvolwassenen, de langdurig werklozen, de mensen met een beperking, met een psychische aandoening. Het succes van de oorspronkelijke doelstelling bracht nieuwe taken met zich mee. Zo groeide ook het aantal combinatiefunctionarissen. In 2012 ging het al om 1.850 fte's, in 2018 om bijna 3.000 en anno 2022 is het oorspronkelijke aantal bijna verdubbeld naar ruim 3.500. In medewerkers gerekend gaat het dan om meer dan 6.000 mensen.

Té breed inzetten?

Wat ooit de Impuls brede scholen, sport en cultuur was, evolueerde via de Brede Impuls Combinatiefuncties vier jaar geleden naar de Brede Regeling Combinatiefuncties. De termen combinatiefunctionaris, cultuurcoach en buurtsportcoach worden daarbij door elkaar gebruikt, al naar gelang de lokale invulling. Sport en bewegen worden door de coach ingezet als middel, een middel met vele positieve effecten. Om gezonder en fitter te worden, om socialer te worden, als opstap naar scholing of betaald werk. De werking van de regeling wordt jaarlijks zorgvuldig gemonitord door onderzoekers van het Mulier Instituut. Uit de laatste monitor blijkt dat met name de buurtsportcoaches actief zijn met een veelheid aan doelgroepen. Dat roept de vraag op of ze soms niet té breed worden ingezet. Tenslotte zijn de meesten buurtsportcoach geworden omdat ze een bijzondere belangstelling hebben voor sport. "Het gaat wel steeds om sport en

spel", antwoordt Wikke van Stam, onderzoeker bij het Mulier Instituut. "Ook als de buurtsportcoach bezig is met mensen met een psychische aandoening is er altijd dat haakje met sport. Desondanks zijn buurtsportcoaches geen zorgprofessionals. De

“De jeugd blijft een hoofdthema. Er zijn alleen steeds weer nieuwe groepen bijgekomen, net zoals er buurtsportcoaches zijn bijgekomen”

Elvira Stinissen (Ministerie van VWS)

buurtsportcoaches komen geleidelijk verder af van hun eigenlijke specialisme. En vormen die nieuwe doelgroepen een ver-

dieping van het werk of worden ze simpelweg erbij genomen? Een buurtsportcoach is natuurlijk geen schaap met vijf poten. Je moet op een bepaald moment keuzes maken. In grotere gemeenten is dat makkelijker dan in kleinere. In grotere organi-

saties is er ruimte voor specialisatie, terwijl in kleinere de buurtsportcoach eerder generalist zal moeten blijven.”

Gedeeld eigenaarschap

Maar in Den Haag heeft men dat natuurlijk ook gezien. Dit risico is dan ook een van de redenen, dat het normbedrag wordt losgelaten en er een rijksbijdrage per fte komt, zegt Elvira Stinissen, senior beleidsmedewerker op het ministerie van VWS, bij het directoraat Sport. Daarnaast dient lokaal co-financiering georganiseerd te worden. "Co-financiering betekent gedeeld eigenaarschap en dat laatste is belangrijk om de regeling goed te laten werken en een stimulans om zelf te bepalen waar ze het geld willen inzetten. Lokale overheden vormen, samen met de lokale netwerken, zoals die gebouwd zijn vanuit de sportakkoorden, traditioneel die bestuurslaag waar zich de meeste expertise bevindt over sportbeleid. Zij zijn ook als geen ander in staat te bepalen welke medewerkers en projecten extra geld en aandacht nodig hebben om hun doelstel-

lingen te bereiken. Dat laatste is ook telkens weer gebleken uit de evaluatie van onderzoeken. De vernieuwingen binnen de Brede Regeling Combinatiefuncties spelen daar dus expliciet op in."

Onderliggende problemen

Een verbreding van het aantal doelgroepen betekent ook niet dat de oorspronkelijke vergeten worden, integendeel. "De focus lag jarenlang vooral op de jeugd en die jeugd blijft een hoofdthema. Er zijn alleen steeds weer nieuwe groepen bijgekomen, net zoals er buurtsportcoaches zijn bijgekomen. Maar, we richten ons nu inderdaad ook op doelgroepen die voordien buiten beeld bleven, de mensen die vaak helemaal niet in beweging te krijgen waren. Dat is een grote uitdaging." Een uitdaging, ook omdat mensen met een psychische aandoening of burgers die jaren geleden

hun baan zijn kwijtgeraakt en sindsdien meer geraniums dan buurtbewoners hebben gezien, veel moeilijker te enthousiasmeren zijn dan kinderen en jongeren. Bij schoolkinderen die niet willen sporten zijn de redenen op de vingers van één hand te tellen. Buurtsportcoaches herkennen die vaak al snel en weten uit ervaring hoe ze zo'n kind van zijn schroom en onwennigheid kunnen afhelpen. De weg naar zelfvertrouwen en acceptatie is soms lang, niet zonder obstakels, maar de buurtsportcoach weet hoe ze moet worden afgelegd. Ook bij een van de eerste nieuwe doelgroepen, de ouderen, hebben veel buurtsportcoaches inmiddels al een schat aan positieve ervaring opgedaan. Maar bij de nieuwste doelgroepen is de beweegarmoede niet zelden een gevolg van complexe onderliggende problemen, niet van een tijdelijk overgewicht maar van een in jaren opgebouwde ongezon-

de levensstijl bijvoorbeeld, mede gevoed door een negatief zelfbeeld. Kinderen zijn onwennig, volwassenen kunnen werkelijk onwillig zijn. Dat vergt niet alleen een andere aanpak, maar ook een groter incasseringsvermogen. Als het met één kind eens niet lukt, is dat voor de buurtsportcoach toch anders dan wanneer het met een groot deel van de nieuwe doelgroep maar niet wil lukken. Ondernemingszin en enthousiasme zijn belangrijke karakteristieken van de buurtsportcoach. Die willen we niet ondermijnen door te veel tegenvallende resultaten.

Elkaar vooruithelpen

“We moeten de buurtsportcoaches in staat stellen kennis en ervaring op te doen met de nieuwe doelgroepen,” zegt Elvira Stinissen. “Daarom mogen gemeenten de eerste tijd wel kwaliteit vooropstellen maar geen kwantiteit.” Successen zullen er dus wel gemeld worden maar vooral in het vinden van geschikte benaderingen, expertisesuccessen dus met andere woorden. De organisaties achter de herijking van de Brede Regeling Combinatiefuncties zijn zich bovendien van meet af aan bewust geweest van het feit dat elke buurtsportcoach onmogelijk geacht kan worden zelf maar het wiel uit te vinden. ‘Leren van elkaar’ is in dit opzicht een noodzaak. Om na te gaan hoe dit in zijn werk kan gaan, is er ruim te voren al een ‘Community of Practice’ in het leven geroepen, waarin buurtsportcoaches, ambtenaren en anderen die met de regeling werkten het voortouw namen. Een van hen was Wouter van der Klugt, hoofd sportstimulering bij Alkmaar Sport. “Ik heb gemerkt dat het je heel erg vooruit kan helpen een probleem waar je tegenaan loopt, samen met een collega van een andere gemeente tegen het licht te houden. Je bent niet de enige en anderen hebben soms al een werkbare oplossing gevonden. Het ligt daarbij voor de hand dat je een gesprekspartner uitkiest met wie je een klik hebt, maar het kan even goed verhelderend zijn iemand uit te zoeken die er een andere invalshoek op na houdt. Aanvankelijk was het de bedoeling

dat we elkaar geregeld in levenden lijve zouden ontmoeten maar daar heeft corona een stokje voor gestoken. Toch heeft de pandemie ook zijn voordeel gehad, in die zin dat we leerden sneller gebruik te maken van de digitale techniek. Er kwamen

in deze community actief geweest. In totaal hebben we slechts een achttal bijeenkomsten belegd, maar hebben we elkaar vooral talloze malen geappt of gebeld. Ik ben die Whatsappgroep als een erg handige bron van kennis gaan beschouwen.

“Het is aan te bevelen dat de buurtsportcoaches in staat worden gesteld via communities voortdurend van elkaar te leren”

Wouter van der Klugt (Alkmaar Sport)

online meetings maar het handigste hulpmiddel bleek toch wel de Whatsappgroep. Je gooide een snelle vraag letterlijk in de groep en er kwam vaak onmiddellijk al een antwoord. Tweeënehalf jaar zijn we

Het is dus zeker aan te bevelen dat de buurtsportcoaches in staat worden gesteld via gelijkaardige communities voortdurend van elkaar te leren. Er zijn momenteel namelijk al zoveel buurtsportcoaches

dat ik me niet kan voorstellen dat je die kennisoverdracht via fysieke bijeenkomsten alleen kunt organiseren. Zesduizend mensen – zie ze maar eens op één dag allemaal bij elkaar te krijgen.”

Bureaucratische complexiteit verminderen

De voorbije jaren hebben Van der Klugt echter ook geleerd dat de verbreding van het aantal doelgroepen een bureaucratische complexiteit met zich mee heeft gebracht. “De politiek heeft het belang van sport als middel om maatschappelijke doelen te bereiken alleen maar vergroot. Steeds vaker is de opdrachtgever van de buurtsportcoach het sociaal domein. Maar als je hier een aparte opdracht hebt vanuit het Sportakkoord en daar een vanuit de gemeente, dan krijg je voor elk daarvan een aparte administratieve verantwoording. Ik hoop dat die vernieuwde regeling

ons in staat zal stellen die aparte opdrachten te bundelen en zo de bureaucratische complexiteit te verminderen. Ook dat is iets dat ik uit die community of practice heb geleerd.”

Een onzichtbaar rad

De verbreding van het aantal doelgroepen wordt dus niet zomaar op het bord van de buurtsportcoach gelegd. Tegelijk hiermee komen extra financiering, meer autonomie voor de besteding daarvan op gemeentelijk vlak en meer ondersteuning in het opdoen van expertise. Dat laatste is niet alleen belangrijk voor de kwaliteit van het werk maar ook voor de doorgroeimogelijkheden van de buurtsportcoach zelf. Uiteindelijk blijft alles draaien om sport en bewegen maar de haakjes met gezondheid en participatie worden langer en sterker. En laten we vooral niet vergeten dat deze verbreding het gevolg is van de vele successen die een hele

generatie buurtsportcoaches inmiddels heeft geboekt. Door jongeren, ouderen en nu ook mensen uit tal van kwetsbare groepen lichamelijk in beweging te brengen, hebben ze een onzichtbaar rad van mentale en sociale beweging in gang gezet. Wie van een depressie is genezen, zal zeggen dat het aan de medicijnen en de gesprekken te danken is, wie na jaren werkloosheid een betaalde baan heeft gevonden, zal zijn arbeidscoach de hand drukken. Maar het begon waarschijnlijk in beide gevallen met een andere coach, de man of vrouw die de letterlijke eerste stap deed zetten, van sport en beweging weer een vast onderdeel van het dagelijks ritme maakte en zo de mist in de geest deed opklaren en nieuwe energie gaf. De verbreding is een erkenning van het grote maatschappelijke belang van de buurtsportcoach en tegelijk de beste garantie voor de continuïteit van deze nog jonge beroepsgroep. ■